

Dr hab. Adam Szymański
Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych
Uniwersytet Warszawski
Ul. Krakowskie Przedmieście 26/28
00-927 Warszawa

RECENZJA

OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH DOKTORA JAKUBA WÓDKI UBIEGAJĄCEGO SIĘ O NADANIE STOPNIA DOKTORA HABILITOWANEGO W DZIEDZINIE NAUK SPOŁECZNYCH, W DYSCYPLINIE NAUKI O POLITYCE I ADMINISTRACJI

1. Uwagi wstępne

Zgodnie z art. 16 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) oraz z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165) niniejsza recenzja osiągnięć naukowych Dra Jakuba Wódki składa się z następujących części: 1) Uwagi wstępne, 2) Sylwetka – zarys życiorysu naukowego Habilitanta, 3) Ocena „osiągnięcia naukowego”, 4) Ocena dorobku naukowego - „istotnej aktywności badawczej”, 5) Konkluzja.

Na wstępie niniejszy recenzent chciałby zaznaczyć, że Dr Jakub Wódka przedłożył dokumentację wymaganą w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, w tym Autoreferat liczący 23 strony oraz „Wykaz dorobku naukowego”, niezbędną do oceny osiągnięć Habilitanta. Ponadto przekazał publikacje naukowe – oryginały lub kopie, przede wszystkim monografię *Polityka zagraniczna średniej potęgi. Turcja jako studium przypadku*, wskazaną jako „osiągnięcie naukowe” zgodnie z art. 1 i 2 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. W związku z tym można stwierdzić, że dokumentacja i lektura dołączonych publikacji pozwoliły na sporządzenie niniejszej recenzji osiągnięć naukowych Pana Dra Jakuba Wódki.

2. Sylwetka - zarys życiorysu naukowego Habilitanta

Pan Doktor Jakub Wódka legitymuje się wykształceniem i wysokimi kwalifikacjami zawodowymi predysponującymi go do pracy naukowej oraz prowadzenia badań na temat, który został wskazany jako „osiągnięcie naukowe”.

W 2005 r. ukończył studia magisterskie na kierunku stosunki międzynarodowe (istotnym z punktu widzenia jego późniejszych zainteresowań badawczych) w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Obronił z powodzeniem pracę pt. „Turecko-amerykańskie stosunki polityczne na przełomie wieków” napisaną pod kierunkiem Prof. dr hab. Wojciecha Roszkowskiego, rozpoczynając tym samym prowadzenie badań dotyczących polityki zagranicznej Turcji. Realizację tego celu umożliwiło mu zatrudnienie w 2006 r. Instytucie Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk na stanowisku asystenta.

Kilka lat później – w 2009 roku – uzyskał na Wydziale Orientalistycznym Uniwersytetu Warszawskiego tytuł magistra na kierunku kulturoznawstwo, w ramach specjalizacji turkologia – kluczowej z punktu widzenia jego obecnego głównego przedmiotu badań. Pracę pt. *Społeczeństwo obywatelskie w Turcji a turecka polityka zagraniczna* napisał pod kierunkiem Dr Agnieszki Zastawnej (Wydział Orientalistyczny UW), uznanej turkolożki zajmującej się współczesną polityką turecką. Wybór tego tematu wskazywał na chęć pogłębiania zainteresowań Habilitanta polityką zagraniczną Turcji.

Potwierdziła to jego rozprawa doktorska pt. *Polityka zagraniczna Turcji. Uwarunkowania wewnętrzne i podmioty decyzyjne*, w której kontynuował swoje badania dotyczące wewnętrznych aspektów polityki zagranicznej Turcji. Promotorem pracy był wybitny politolog Prof. dr hab. Józef M. Fiszer (ISP PAN). Habilitant obronił pracę z powodzeniem i dnia 25 czerwca 2010 r. uzyskał stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce nadany uchwałą Rady Naukowej ISP PAN. W tym samym roku został adiunktem w tymże Instytucie, co umożliwiło mu rozwój kariery naukowej.

Po obronie doktoratu, Dr Jakub Wódka w latach 2010-2019 kontynuował działalność naukowo-badawczą, ekspercką oraz, w nieco mniejszym stopniu, dydaktyczną, popularyzatorską i organizacyjną. Świadczą o tym liczne publikacje, w tym ostatnia monografia będąca „osiągnięciem naukowym” wskazanym przez Habilitanta oraz projekty grantowe, staż naukowy w USA na przełomie 2017 i 2018 r., udział w konferencjach krajowych i międzynarodowych, jak również pełnione funkcje, dokonania organizacyjne oraz wygłaszane

wykłady i opieka naukowa nad studentami (o których będzie mowa poniżej). Dotychczasową aktywność, zwłaszcza dokonania naukowe, należy ocenić ogólnie pozytywnie.

3. Ocena „osiągnięcia naukowego” pt. Polityka zagraniczna średniej potęgi. Turcja jako studium przypadku

Jako najważniejsze „osiągnięcie naukowe” po doktoracie Pan Dr Jakub Wódka wskazał monografię pt. *Polityka zagraniczna średniej potęgi. Turcja jako studium przypadku*. W niniejszej części recenzji przedstawiona zostanie ocena tego osiągnięcia podzielona na cztery części – wstępną oraz trzy główne części – ocenę wymiaru teoretycznego, metodologicznego i empirycznego pracy.

Na wstępie należy podkreślić, że monografia wskazana jako główne „osiągnięcie naukowe” stanowi zaawansowany etap rozwoju naukowego Habilitanta, co właściwie powinno zostać ukazane w autoreferacie. W okresie po uzyskaniu stopnia doktora przygotował on kilkanaście publikacji, które stanowią pewien cykl wpisujący się w temat monografii będącej „osiągnięciem naukowym”, tj. w politykę zagraniczną Turcji jako średniej potęgi. Tak więc w gruncie rzeczy Habilitant mógł wskazać jako główne osiągnięcie badawcze cykl publikacji uwieczniony monografią. Na wyraźny rozwój naukowy wskazuje przygotowanie publikacji o coraz bardziej złożonej tematyce i coraz bardziej zaawansowanych pod względem warsztatu naukowego (warstwy teoretyczno-metodologicznej). Zaczynał od bardziej opisowych tekstów dotyczących różnych kierunków polityki zagranicznej Turcji (np. *Turecka polityka zagraniczna wobec Rosji. Od zimnowojennej konfrontacji do pragmatycznego partnerstwa*, 2010; *Polityka Turcji wobec regionu Azji Centralnej*, 2012, wraz z wersją angielską; *Polityka zagraniczna "nowej" Turcji. Implikacje dla partnerstwa transatlantyckiego*, 2013; *Turcja a dynamika przemian na Bliskim Wschodzie. Casus stosunków turecko-syryjskich*, 2014). Już one podnosiły kwestię pozycji Turcji w poszczególnych regionach. Kilka lat po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant zaczął przygotowywać teksty na temat mocarstwowości i potęgi Turcji w stosunkach międzynarodowych, z bardziej zaawansowanym aspektem analitycznym, głównie porównawczym (np. pominięty w Wykazie dorobku naukowego artykuł *Nowy wymiar tureckich aspiracji mocarstwowych. Soft power Turcji*, 2012 oraz: „Nowa” mocarstwowość w kształtującym się ładzie międzynarodowym. *Przykład Brazylii i Turcji*, 2013; *Rising economic powers. Poland and Turkey*, 2015). Jednocześnie w jego dorobku zaczęły się pojawiać opracowania skupiające się na poszczególnych elementach, które będą później częściami składowymi modelu analitycznego proponowanego w monografii będącej głównym „osiągnięciem naukowym”, tj. role i potencjał międzynarodowy Turcji (np. *The foreign policy*

of Turkey. Between transatlanticism and orientalism, 2014). W ostatnich kilku latach przed przygotowaniem monografii będącej głównym osiągnięciem powstały też teksty złożone tematycznie i z rozbudowaną warstwą teoretyczną, której elementy będą później widoczne we wspomnianej monografii oraz teksty eksperckie (analityczne lub prognostyczne), wskazujące na to, że autor stał się w ostatnich latach specjalistą w tematyce polityki zagranicznej Turcji (np. współautorstwo publikacji *System euroatlantycki w wielobiegunowym świecie. Próba prognozy*, 2014; wersja angielska, 2015; *Turecka polityka zagraniczna w ujęciu realizmu neoklasycznego*, 2016).

Uwieńczeniem badań w tym obszarze tematycznym jest praca teoretyczno-empiryczna udowadniająca dojrzałość naukową Habilitanta i osiągnięcie etapu w rozwoju naukowym, który umożliwia uzyskanie statusu samodzielnego pracownika naukowego. Z pełnym przekonaniem można stwierdzić, że wnosi on wkład w *teoretyczne badania politologiczne* na szczeblu krajowym, a nawet międzynarodowym dotyczące kategorii „średniej potęgi”. Pozytywnie należy ocenić przede wszystkim siatkę pojęciową dotyczącą tej kluczowej, złożonej kategorii. Habilitant dokonał usystematyzowanego przeglądu ujęć i podejść do pojęć „potęgi”, „średniej potęgi” i „nowej średniej potęgi” występujących w literaturze polskiej i zagranicznej (głównie anglojęzycznej, ale i tureckiej), udowadniając tym samym znakomitą orientację w materii, która jest coraz częściej przedmiotem badań w stosunkach międzynarodowych. Co więcej, uporządkował chaos pojęciowy występujący w różnych pracach związany z używaniem, często wymiennie, pojęć „średnia potęga” oraz „wschodząca potęga” i „potęga regionalna”. Ten przegląd stanowi istotną podstawę do przyjęcia własnej definicji i wyboru ujęcia kategorii „średniej potęgi”. Definicja zawiera podstawowe wyznaczniki średniej potęgi, które będą kluczowym punktem odniesienia do dalszej analizy i odpowiedzi na pytanie, czy możemy mówić o Turcji, jako o „średniej potędze”. Według Habilitanta jest to państwo, które: 1) dysponuje określonymi zasobami materialnymi i niematerialnymi, 2) które umiejętnie wykorzystane, pozwalają decydom wspieranym przez organizacje pozarządowe budować odrębną tożsamość międzynarodową i w sposób kreatywny angażować państwo w wybrane obszary regionalnej i globalnej polityki, 3) w charakterze zarówno „dobrego obywatela społeczności międzynarodowej”, jak i asertywnego gracza, 4) wykazującego nie tylko ambicje, ale również realnie wpływającego i współkształtującego system międzynarodowy, głównie za pośrednictwem instytucji międzynarodowych i poprzez współpracę, w ramach koalicji, z innymi państwami (s. 128).

Wśród trzech ujęć „średniej potęgi” Habilitant wybrał ujęcie behawioralne, które występuje w literaturze obok funkcjonalnego i pozycyjnego. Jest to słuszne podejście

odpowiadające metodologii jakościowej i opierające się na analizie polityki zagranicznej Turcji przez pryzmat jej zachowania na arenie międzynarodowej i odgrywanych ról. Jednak w tym miejscu należy wskazać na pewną niespójność. Habilitant pisze o wyborze ujęcia behawioralnego jako „tła koncepcyjnego do rozważań o miejscu Turcji w systemie międzynarodowym” (s. 54). Jednak w rzeczywistości łączy podejście pozycyjne i behawioralne, co zresztą sam przyznaje, pisząc o modelu eklektycznym (s. 123). Świadczy o tym przyjęta konceptualizacja i model teoretyczny, w którym kluczowe są „zasoby” Turcji (podejście pozycyjne) oraz „role” (podejście behawioralne). Być może należy mówić tutaj bardziej o nieściśłości niż braku spójności, gdyż intencją Habilitanta jest wyraźnie wyjście poza podejście pozycyjne, a nie odejście od niego.

Niewątpliwie to właśnie wspomniana konceptualizacja (model teoretyczny) jest nowatorską propozycją, uwzględniającą bardzo istotną cechę kategorii „średniej potęgi”, tj. jej dynamiczny charakter, wskazujący na to, że uzyskiwanie przez dane państwo statusu „średniej potęgi” jest procesem, często długotrwałym. Autor niniejszej recenzji stwierdza to mimo tego, że można mieć pewne zastrzeżenia co do implementacji proponowanego modelu w warstwie empirycznej, zwłaszcza w aspekcie powiązań głównych komponentów – zasobów, ról i zachowań oraz aplikacji procesu konwersji potęgi, o czym będzie jeszcze mowa poniżej.

Oprócz „zasobów” i „ról” Habilitant uwzględnia również słusznie (za Jamesem Manicomem i Jeffreyem Reevesem) aspekt „tożsamości międzynarodowej” związanej z postrzeganiem swojej pozycji i miejsca przez dane państwo na arenie międzynarodowej (s. 127). Powstaje tylko pytanie, czy są to kategorie, które można odnosić wyłącznie do „średniej potęgi”. Odzwierciedlany jest tutaj „analityczny eklektyzm” (pluralizm teoretyczny) (s. 113), coraz częściej stosowany w badaniach bardzo złożonych zagadnień politologicznych, których pełne wyjaśnienie wymaga użycia kilku teorii/podejść teoretycznych. Z pewnością do nich należy badania polityki zagranicznej Turcji jako średniej potęgi. W związku z tym stosowanie neoklasycznego realizmu (m.in. ze względu na uwzględnianie w analizie elementów polityki wewnętrznej) w połączeniu z neoliberalizmem i konstruktywizmem jest uzasadnione. Ten analityczny eklektyzm to konsekwencja przyjęcia wspomnianego modelu uwzględniającego potencjał państwa, jego role międzynarodowe i tożsamość. Pokazuje to, że Habilitant dba o spójną warstwę teoretyczną badań.

Monografia wskazana jako główne osiągnięcie naukowe udowadnia również, że Habilitant ma bardzo dobrze opanowany *warsztat metodologiczny* w ramach nauk o polityce i administracji. Precyzyjnie sformułował cele i pytania badawcze (s. 19-22). Zastrzeżenie można mieć jedynie do sformułowania hipotez. Wszystkie są powiązane z pytaniami badawczymi,

Jednak główna hipoteza – w odróżnieniu od cząstkowych - jest właściwie twierdzeniem badawczym, co zresztą sam autor przyznaje, pisząc, że „główną hipotezą badawczą jest twierdzenie (...)” (s. 22). Prawidłowo sformułowane hipotezy to niestety bolączka wielu rozpraw doktorskich i prac habilitacyjnych.

Studium przypadku jest trafnym podejściem (choć należałoby wskazać na jego rodzaj). Wnioski z analizy przypadku Turcji dotyczące „średniej potęgi” rzeczywiście można odnieść także do innych państw, które uznawane są za takie potęgi - z pewnymi ograniczeniami wynikającymi ze specyfiki rozpatrywanego państwa, w wymiarze wewnętrznym i zewnętrznym.

Choć wielu badaczy zagadnienia potęgi państw w stosunkach międzynarodowych (m.in. Mirosław Sułek) preferowaliby podejście ilościowe, to jednak przy przyjęciu wspomnianej konceptualizacji opartej na połączeniu ujęcia pozycyjnego i behawioralnego kategorii „średniej potęgi” wybór podejścia jakościowego jest uzasadniony. Pluralizm metodologiczny przyjęty w monografii, tj. wykorzystanie kilku różnych metod jakościowych jest dobrym rozwiązaniem przy badaniu tak złożonej problematyki. Choć ich wybór jest generalnie prawidłowy, to jednak można mieć kilka zastrzeżeń co do konkretnych wskazanych metod oraz ich spójności z warstwą konceptualizacyjną pracy.

Analiza polityki zagranicznej (FPA) wydaje się być jest właściwym wyborem (choć nie wskazano na jej konkretny rodzaj) (s. 103 i n.). Jednak ma ona pewne ograniczenia w kontekście przyjętego modelu analitycznego. Skupia się bowiem na procesie podejmowania decyzji. Owszem, uwzględniane są w przypadku tej metody rezultaty procesu decyzyjnego, ale nacisk jest położony na sam proces decyzyjny i uwarunkowania, w których zachodzi. W tym kontekście słuszne jest uzupełnienie tej metody o kolejną metodę – behawioralną, dzięki której analizowane są konkretne zachowania i role odgrywane przez Turcję na arenie międzynarodowej. Wybór pozostałych metod, mających raczej charakter pomocniczy, tj. jednej z metod historycznych - metody genetycznej (Habilitant pisze na stronie 116 za Andrzejem Chodubskim o „metodzie historycznej”, ale tak naprawdę nie ma jednej metody historycznej) metody instytucjonalno-prawnej oraz krytycznej analizy tekstu jest prawidłowy, choć nie mamy tutaj do czynienia z innowacyjnymi i oryginalnymi rozwiązaniami (w odróżnieniu od warstwy konceptualizacyjnej). Co jednak zaskakuje, to brak wymienienia wśród metod badawczych analizy systemowej, podczas, gdy proponowany model analityczny jest w gruncie rzeczy modelem systemowym. Często nadużywa się w pracach naukowych stwierdzenia o stosowaniu tej jednej z klasycznych metod politologicznych, podczas gdy w rzeczywistości nie

jest używana w tekście. Tutaj jednak mamy sytuację odwrotną – Habilitant stosuje model systemowy, ale nie wskazuje na to, że używa podejście systemowe.

Oceniana monografia stanowi również w *aspekcie empirycznym* cenny wkład do badań na temat polityki zagranicznej Turcji – z pewnością w Polsce, ale również w wymiarze międzynarodowym. W polskiej politologii brakuje aktualnych i kompleksowych podejść do powyższej tematyki. Ujęcia całościowe straciły nieco na swojej aktualności (np. praca Justyny Misiągiewicz, „Polityka zagraniczna Turcji po zimnej wojnie”, Toruń 2009). Z kolei bardziej aktualne opracowania takich polskich badawczy i analityków, jak Karol Bieniek, Mateusz Chudziak, Karol Kujawa, Przemysław Osiewicz, Kinga Smoleń czy Konrad Zasztowt oraz autor niniejszej recenzji koncentrują się raczej na wybranych kierunkach polityki zagranicznej lub wybranych problemach (wyjątkiem jest praca doktorska Karola Wasilewskiego o neo-osmanizmie w polityce zagranicznej Turcji, która w wersji książkowej zostanie wydana przypuszczalnie w 2020 roku). Stan badań wygląda lepiej w przypadku literatury zagranicznej, choć i tu brakuje kompleksowych prac o Turcji jako średniej potędze w stosunkach międzynarodowych. Habilitant znakomicie wypełnia tę lukę. Szczególnie cenny wydaje się w tym kontekście kluczowy rozdział 5, zwłaszcza część o aktywności Turcji w gremiach wielostronnych (s. 311-339), którą często pomija się lub traktuje po macoszemu w różnych opracowaniach, podczas gdy ma ona duże znaczenie dla budowy pozycji międzynarodowej Turcji.

Jego praca stanowi syntezę, którą powinna być każda rzetelna praca habilitacyjna. Umożliwia to przyjęcie wspomnianego modelu analitycznego, pozwalającego na spojrzenie na politykę zagraniczną Turcji z różnych perspektyw. W tym sensie można mówić o udanym testowaniu kategorii teoretycznej, jaką jest „średnia potęga”. Jedyne zastrzeżenie można mieć do tego, że poszczególne elementy modelu analitycznego (potencjał, deklarowane role i rzeczywiste zachowania na arenie międzynarodowej) są analizowane za bardzo w oderwaniu od siebie, podczas gdy są one ściśle ze sobą powiązane, co zresztą Habilitant często powtarza.

Monografia jako główne osiągnięcie naukowe została przygotowana na podstawie bogatej i prawidłowo dobranej literatury w trzech językach – polskim, angielski i tureckim. Szczególnie cenne są teksty w ostatnim z tych języków – Habilitant wykorzystał tutaj wspomniane już wykształcenie turkologiczne i związaną z nim znajomość języka tureckiego. W monografii znajdują się zarówno bardzo istotne źródła pierwotne – dokumenty i wystąpienia (choć szkoda, że ograniczają się one właściwie do trzech polityków AKP), jak również różne rodzaje opracowań – monografie i artykuły naukowe, analizy i raporty *think-tanków* oraz źródła prasowe i internetowe – dotyczące szczególnie aktualnych wydarzeń i procesów, które nie

mogły znaleźć się w tekstach naukowych wydawanych w długim procesie wydawniczym. Nie brakuje żadnych ważnych opracowań – zarówno w odniesieniu do części teoretycznych, jak i empirycznych. Ważne jest również to, że Habilitant uwzględnił najnowsze prace dotyczące polityki zagranicznej Turcji.

Można mieć kilka zastrzeżeń i uwag krytycznych do części empirycznej monografii będącej głównym osiągnięciem naukowym, które jednak nie wpływają zasadniczo na pozytywną ocenę pracy.

Habilitant w pracy w niewystarczającym stopniu uwzględnił wpływ czynników wewnętrznych na politykę zagraniczną Turcji. Obszernie opisuje procesy (de)demokratyzacji i (de)sekurtyzacji oraz czynniki z nimi powiązane, chociażby zmieniający się proces decyzyjny (s. 132-174). Jednak również inne zjawiska i procesy wewnętrzne wpływają na politykę zagraniczną – zwłaszcza w obecnej dekadzie. Bardzo duży wpływ ma m.in. krótkowzroczna polityka wewnętrzna skoncentrowana na osiąganiu bieżących korzyści politycznych – m.in. utrzymywaniu poparcia elektoratu w celu uzyskania dobrego rezultatu wyborczego czy też budowy koalicji dla osiągnięcia konkretnych celów (jak w przypadku budowy swoistej koalicji przez AKP z Partią Ruchu Narodowego – MHP, aby wygrać referendum konstytucyjne) oraz czynniki ideologiczne. Można nawet zaryzykować twierdzenie, że polityka zagraniczna Turcji jest w dużym stopniu przedłużeniem polityki wewnętrznej.

Z tym wiąże się druga główna uwaga krytyczna dotycząca implementacji modelu średniej potęgi. Habilitant nie uwzględnił w wystarczającym stopniu czynnika zmiany i pogarszania spełniania kryteriów (wyznaczników) średniej potęgi przez Turcję w związku z porażką doktryny „strategicznej głębi” po tzw. arabskiej wiosnie. Innymi słowy, brakuje w pewnych miejscach krytycyzmu wobec słabnących zasobów Turcji, ograniczeń w pełnieniu ról na arenie międzynarodowej i zachowań na tej arenie po 2011 roku ukazujących brak kompleksowej strategii polityki zagranicznej. W niektórych częściach pracy Habilitant „nie doprowadza historii do końca”, zatrzymując się na okresie, kiedy wpływ na politykę zagraniczną Turcji miał Ahmet Davutoğlu. Jednak w zakończeniu udaje mu się ocenić tę politykę bardziej krytycznie.

Poza tym, choć Habilitant bardzo dobrze orientuje się w specyfice i niuansach polityki zagranicznej Turcji, potrafiąc między innymi dostrzec bardzo ważne różnice między sferą retoryki i rzeczywistych działań Turcji na arenie międzynarodowej, czasami (na szczęście rzadko) powiela pewne argumenty, które dosyć często pojawiają się w literaturze przedmiotu, ale pozbawione są krytycznego spojrzenia na badaną rzeczywistość. Przykładem jest traktowanie deklaracji Recepta Tayyipa Erdoğan o przystąpieniu Turcji do Szanghajskiej

Organizacji Współpracy jako rzeczywistego celu politycznego, podczas gdy był to pewien zabieg mający wywrzeć presję na strukturach europejskich i euroatlantyckich (s. 187).

W końcu, choć siatkę pojęciową używaną przez Habilitanta należy ocenić pozytywnie, to w przypadku niektórych szczegółowych terminów można mieć pewne zastrzeżenia. Należy do nich „de-atlantyzacja” używana zarówno w stosunku do USA i Unii Europejskiej (s. 174 i n.). Nie jest to do końca trafne i ostre pojęcie, gdyż budzi skojarzenia z USA i NATO, ale już niekoniecznie z UE. Poza tym może sugerować proces zbliżony do „de-europeizacji”, podczas gdy w pracy mamy do czynienia z innym typem procesu, związanym z większą dywersyfikacją polityki zagranicznej Turcji. To samo dotyczy używania terminu „mediator” w stosunku do jednej z ról międzynarodowych Turcji (s. 288-310). W przypadku rozwiązywania konfliktów regionalnych stosuje się go przede wszystkim w stosunku do podmiotów, które nie tylko pośredniczą w kontaktach między stronami, ale potrafią zaproponować rozwiązania sporu/konfliktu i przekonać do nich strony tego sporu/konfliktu. Turcja w tym kontekście odgrywała bardziej rolę pośrednika ułatwiającego kontakt między stronami konfliktu (zwłaszcza na Bliskim Wschodzie) niż była standardowym mediatorem (w języku angielskim używa się określenia *facilitator*).

4. Ocena dorobku naukowego – „istotnej aktywności badawczej”

W nawiązaniu do art. 16 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz do Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w niniejszej części recenzji zostanie przeprowadzona ocena dorobku naukowego Habilitanta (z wyłączeniem monografii będącej głównym osiągnięciem naukowym) – tj. „istotnej aktywności badawczej”.

Oceniając dorobek naukowy Habilitanta, trzeba wskazać przede wszystkim na cztery wyróżniające się, powiązane ze sobą kwestie, tj. publikowanie, realizacja grantów, współpraca naukowa krajowa/międzynarodowa oraz aktywny udział w konferencjach. Jeśli chodzi o **publikowanie**, to Habilitant ma w swoim dorobku publikacje znajdujące się w bazie JCR (dawna ministerialna lista A) oraz ERIH (dawna ministerialna lista C). Chodzi tutaj o następujące publikacje: 1) J. Wódka, L. Haferlach, F. Tekin, *Friends. Foes. Frenemies? Unpacking the future of EU-Turkey relations*, „Futures” 2018, t. 97; 2) J. Wódka, *Institutional aspects of the (de)Europeanization of Turkish political parties. The case of the Justice and Development Party (AKP) and the Republican People's Party (CHP)*, „Journal of Balkan and Near Eastern Studies” 2017, t. 19 nr 2; 3) J. Wódka, *Transnational cooperation of Turkish*

political parties as an ineffective tool of Europeanization, „Southeast European and Black Sea Studies” 2016, t. 16 nr 2 (ich sumaryczny indeks IF to 3,798) oraz - w przypadku bazy ERIH – 4) J. Wódka, S. Kuźmicz, *European Union and Turkey in the Post-Arab Spring era: Mapping strategic interests in the turbulent neighborhood*, „Insight Turkey” 2013, t. 15 nr 3. Większość powyższych tekstów została opublikowana w czołowych periodykach podejmujących tematykę polityki tureckiej – z jednej strony są to periodyki międzynarodowe wydawane przez Routledge - „Journal of Balkan and Near Eastern Studies” i „Southeast European and Black Sea Studies”, z drugiej zaś – turecki periodyk anglojęzyczny – “Insight Turkey”.

Wszystkie powyższe artykuły dotyczą relacji Turcji z Unią Europejską, która jest drugim obszarem zainteresowań Habilitanta po polityce zagranicznej Turcji w kontekście średniej potęgi (choć właściwie relacje turecko-unijne mieszczą się w polityce zagranicznej Turcji). Można tutaj wskazać szczególnie na trzy zagadnienia, poruszane również w innych publikacjach. Pierwszym jest bardzo istotna europeizacja systemu politycznego Turcji – temat podejmowany przez Habilitanta przede wszystkim w projekcie grantowym NCN (Sonata, 2012/05/D/HS5/01596), kierowanym przez dr A. Cianciarę, pt. „Europeizacja partii politycznych i grup interesu w kontekście Partnerstwa Wschodniego” (2013-15). Poza bardzo dobrymi, wskazanymi powyżej publikacjami dotyczącymi europeizacji partii politycznych, można wymienić w tym kontekście teksty dotyczące europeizacji tureckiego parlamentu (J. Wódka, A. Cianciara, *External europeanization through parliamentary cooperation. The EU – Ukraine Parliamentary Association Committee and EU-Turkey Joint Parliamentary Committee in comparative perspective*, w: K. Raube, M. Müftüler-Baç, J. Wouters, *Parliamentary cooperation and diplomacy in EU external relations. An essential companion*, Cheltenham 2019) oraz organizacji biznesu (J. Wódka, *Europeizacja tureckich organizacji biznesu*, w: U. Kurczewska, K. Jasiński (red.), *Reprezentacja interesów gospodarczych i społecznych w Unii Europejskiej*, Warszawa 2017). W ten sposób Habilitant wpisuje się w międzynarodową debatę naukową o europeizacji i de-europeizacji Turcji – jednym z głównych zagadnień poruszanych w ramach relacji Turcja-UE.

Drugie zagadnienie podejmowane przez Habilitanta to przyszłość relacji Turcja-UE. To pytanie zadaje sobie wielu badaczy tematyki tureckiej – naukowców i analityków. Obecnie realizowane są mniejsze lub większe projekty, w których przedstawia się scenariusze rozwoju relacji turecko-unijnych lub debatuje na temat modelu tych relacji (w grę wchodzi tu projekty unijne, jak np. niedawno zakończony FEUTURE w ramach Horyzontu 2020). Również w tę debatę wpisuje się Habilitant, będąc współautorem tekstów w wymienionym periodyku „Futures” czy też autorem lub współautorem następujących publikacji wydawanych w kraju

lub zagranicą: *The prospects of the EU enlargement process. The case of Turkey*, w: K. Bieniek (red.), *Republika Turcji – polityka zagraniczna i wewnętrzna*, Kraków 2016; *Granice Europy. Perspektywy rozszerzenia Unii Europejskiej*, „Studia Polityczne” 2015, t. 37 nr 1 oraz współautorstwo raportu pt. *European Union in the World 2025 – Scenarios for EU relations*.

W końcu trzecim zagadnieniem mieszczącym się w ramach relacji Turcja-UE jest polityka zagraniczna Turcji, zwłaszcza wobec sąsiedztwa, w kontekście stosunków z Unią Europejską. Habilitant publikował na ten temat w „Insight Turkey” oraz przygotował tekst pt. *Geopolityczna alternatywa? Relacje turecko-chińskie a (nie)perspektywa członkostwa Turcji w Unii Europejskiej*, w: J. M. Fiszer (red.), *Unia Europejska – Chiny w XXI wieku*, Warszawa 2018. Jest też zresztą kierownikiem projektu NCN na temat współpracy Turcja-UE we wspólnym sąsiedztwie (o czym poniżej).

W końcu należy wskazać na to, że Habilitant wychodzi poza tematykę stosunków zewnętrznych Turcji i wnosi swoimi publikacjami cenny wkład w bardzo ważną debatę naukową na temat przemian politycznych w Turcji, przede wszystkim tendencji autorytarnych w tym państwie. Jest to obecnie najważniejszy temat podejmowany przez politologów zajmujących się polityką turecką na całym świecie, w tym w Polsce. Jest autorem/współautorem następujących publikacji w tym obszarze tematycznym: *Manipulation of vote choice – Impediment to the electoral integrity in Turkey?*, „Przegląd Politologiczny” 2017, nr 3 (współautorstwo z A. Szymańskim); *Relacje cywilno-wojskowe. Aspekty instytucjonalne*, w: J. Wódka (red.), „Nowa” Turcja. *Aspekty polityczne, gospodarcze, społeczne*, Warszawa 2015 oraz publikacja o charakterze popularnonaukowym (Habilitant mylnie wpisał ją w Wykazie dorobku naukowego na listę publikacji naukowych), czyli *Paradoksy tureckiego „nowego starego” autorytaryzmu*, „ZNAK” 2017, nr 744.

Pozostałe jego publikacje, które nie mieszczą się w ramach obszarów tematycznych wymienionych do tej pory, w mniejszym lub większym stopniu są powiązane z tematyką turecką – w wymiarze empirycznym lub teoretycznym (relacje Turcja-Polska, Cypr, partnerstwo transatlantyckie, unijne sąsiedztwo i *soft power* Chin), co udowadnia, że Habilitant posiada spójny dorobek, wskazujący na określoną specjalizację oraz fakt, że Habilitant jest ekspertem w ściśle określonej tematyce. Świadczą o tym również recenzje w periodykach krajowych i zagranicznych publikacji innych autorów, zapraszanie do recenzowania nadsyłanych tekstów w takich uznawanych periodykach międzynarodowych, jak „Turkish Studies” (lista JCR), jak również udział w gremiach eksperckich (Uczelnia Łazarskiego).

Trudno ocenić cytowalność publikacji Habilitanta – dane z Google Scholar przedstawione w Wykazie dorobku naukowego nie są miarodajnym źródłem. Jednak podany w

tym samym dokumencie indeks Hirscha 6 jest stosunkowo dobrym osiągnięciem pokazującym, że Habilitant jest rozpoznawanym politologiem.

Habilitant ma też w swoim dorobku kierowanie bądź uczestnictwo w **projektach grantowych** NCN. W tym pierwszym przypadku należy wymienić projekt finansowany z programu Sonata pt. „Zróznicowana integracja i perspektywy akcesyjne Turcji a potencjał geopolityczny Unii Europejskiej” (2017-2020). Habilitant był lub nadal jest wykonawcą w następujących grantach, w ramach których powstało wiele publikacji wymienionych powyżej. Chodzi tu o: 1) Program Opus, projekt pt. „Między uczciwymi a sfalszowanymi. Wybory jako kluczowe uwarunkowanie 'granicznego reżimu politycznego' – Turcja w perspektywie porównawczej” (2017-2020, kierownik dr hab. Adam Szymański); 2) Program Sonata, projekt pt. „Europeizacja partii politycznych i grup interesu w kontekście Partnerstwa Wschodniego” (2013-2015, kierownik Dr hab. Agnieszka Cianciara); 3) Program OPUS, projekt pt. „Rola euroatlantyckiego systemu w wielobiegunowym świecie w kontekście kształtującego się ładu międzynarodowego” (2011-2014, kierownik Józef M. Fiszer).

„Istotna aktywność badawcza” przejawia się też w bardzo rozwiniętej **współpracy naukowej krajowej i międzynarodowej**, co umożliwia przygotowywanie wspólnych publikacji oraz realizację wspólnych projektów. Habilitant jest aktywny w środowisku naukowców zajmujących się polityką turecką w Polsce, będąc członkiem i wiceprzewodniczącym ogólnokrajowej Grupy badawczej ds. współczesnej Turcji działającej przy Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego, która skupia najważniejszych polskich ekspertów – naukowców i analityków zajmujących się Turcją. Nieco gorzej wygląda jego działalność w polskich stowarzyszeniach naukowych – jest jedynie członkiem Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, podczas gdy jako pracownik Zakładu Integracji Europejskiej ISP PAN nie jest np. członkiem Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich.

Natomiast bardzo pozytywnie trzeba ocenić nawiązywanie współpracy międzynarodowej przez Habilitanta. W czasie rozwoju swojej kariery naukowej nawiązał kontakty z wieloma czołowymi tureckimi i innymi zagranicznymi politologami zajmującymi się polityką turecką. Nie inaczej było w czasie stażu naukowego w prestiżowej instytucji - Weatherhead Center for International Affairs, Uniwersytetu Harvarda, Cambridge MA, USA (sierpień 2017 – styczeń 2018 r.). Był też członkiem grupy roboczej ds. Turcji w ramach Dahrendorf Forum, współorganizowanego przez Hertie School of Governance, London School of Economics and Politics oraz Stiftung Mercator (2016-2017). Jest też członkiem ważnych międzynarodowych regionalnych stowarzyszeń naukowych – politologicznych (ECPR) oraz

europistyycznych (UACES). Szkoda, że nie jest aktywny w najważniejszych politologicznych organizacjach międzynarodowych o zasięgu światowym – IPSA (International Political Science Association) oraz ISA (International Studies Association).

Działalność w powyższych organizacjach przejawia się przede wszystkim w *udziale w konferencjach naukowych*. Imponująco wygląda udział w krajowych konferencjach – Habilitant brał czynny udział w 25 konferencjach w różnych krajowych ośrodkach naukowych. Nieco gorzej wygląda udział w konferencjach międzynarodowych. Jest autorem lub współautorem ośmiu referatów prezentowanych na tych konferencjach (biorąc jednak udział w mniejszej liczbie konferencji). Jednak na pochwałę zasługuje to, czego brakuje u wielu habilitantów, tj. efekt udziału w tych konferencjach. Wiele referatów Habilitant opublikował później w postaci artykułów i rozdziałów.

Poza wskazanymi czterema obszarami „istotnej aktywności naukowej” mieszczącymi się w dorobku naukowym Habilitanta, trzeba na koniec poświęcić kilka zdań jego aktywności powiązanej z działalnością badawczą, tj. aktywności popularyzatorskiej, dydaktycznej, i organizacyjnej.

Każdy naukowiec powinien podejmować działania w celu rozpowszechniania swojej wiedzy i wyników badań wśród szerszego grona odbiorców. Habilitant wywiązuje się z tego zadania bardzo dobrze. Ma swoim dorobku publikacje popularnonaukowe – opublikowane we wspomnianym „Znaku”, ale również w „Teologii Politycznej”. Ponadto jako ekspert w tematyce tureckiej jest często zapraszany do różnych mediów.

Skromniej wygląda jego działalność dydaktyczna, co jednak jest związane z miejscem pracy – instytucją ściśle badawczą, która nie realizuje programów studiów. Stąd też Habilitant prowadził jedynie wykłady gościnne (m.in. na UW i Uczelni Łazarskiego) oraz wykłady dla słuchaczy Akademii Dyplomatycznej. Ponadto jest promotorem pomocniczym jednej rozprawy doktorskiej w ISP PAN i sprawował lub sprawuje opiekę naukową nad trzema magistrantami. Podobnie wygląda działalność organizacyjna ograniczająca się do członkostwa w komitetach organizacyjnych konferencji organizowanych przez ISP PAN oraz członkostwa w komitetach redakcyjnych dwóch periodyków.

5. Konkluzja – wniosek końcowy

Biorąc pod uwagę powyższe generalnie pozytywne oceny – dotyczące zarówno głównego osiągnięcia naukowego pt. „Polityka zagraniczna średniej potęgi. Turcja jako studium przypadku”, jak i pozostałego dorobku naukowego („istotnej aktywności naukowej”) oraz pozostałych osiągnięć należy stwierdzić, że Pan Dr Jakub Wódka spełnia wymagania

stawiane kandydatowi do stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauk o polityce i administracji, określone w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) oraz z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165). W związku z tym, mimo krytycznych uwag i zastrzeżeń, niniejszy recenzent popiera wniosek o dopuszczenie Dra Jakuba Wódki do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Warszawa, 8 sierpnia 2019 r.

